

šujejo, niso prijatelji dežele naše, ne njenega prebivalstva, če so tudi svobodnjaki v pravem pomenu besede; kajti tukaj ne gré samo za gojitev svobode, ampak za najimenitniši poklic človečanstva: za obstanek in napredek kmetijstva. Če hočemo pa povsod le svobodo gojiti, treba je tudi povsod postavne sile odpraviti; česar nas pa sam večni Bog obvari.

Senožeče 6. avgusta 1869.

Jož. Zelen.

Nove postave.

Bogoslovci — in nova vojaška postava.

Ker je vprašanje nastalo zarad 25. §. nove vojne postave gledé na bogoslovce, sta se za tega del ministra vojaštva in bogočastja med seboj pomenila in potem ces. deželni poglavarjem to-le naročila:

Po §. 25. vojne postave od 5. decembra 1868. se ima namreč bogoslovcem (kandidatom duhovnega stanú), če so bili v vojake vzeti, na njihovo prošnjo dopust (urlaub) dati, da nadaljujejo bogoslovske šole. Kader so za mašnike posvečeni bili, zapišejo se v vrsto vojaških duhovnov in se ob vojski morejo vsled svoje vojaške dolžnosti v službo vojaških duhovnikov vzeti.

Če pa bogoslovec zapusti bogoslovske šole in ne bode duhoven, ima se poklicati v službo vojaka. Tu pa je nastalo vprašanje: ali ta ukaz sega tudi nazaj, to je, ali mladenči vojaški dolžnosti podvrženi, kateri še le po vrstjenji v vojaščino hočejo začeti bogoslovske vede, in pa taki, kateri kot enoletni prostovoljci stopijo v vojaštvo, tudi smejo uživati dobroto §. 25. vojne postave? Ministra sta na to odgovorila, da se takim ravno tako malo kakor kandidatom samostanskim, kateri še le po vrstjenji v vojaščino hočejo začeti bogoslovske šole, more nakloniti dobrota §. 25. —

Tako piše „N. fr. Presse“, kateri se verjeti more, da pravo vé, ker ima vladine vire. —

Če to razlaganje prav razumemo, bode po tem takem marsikteremu nemogoče bogoslovcu biti. Dobrota §. 25. je po takem samo od tega odvisna, da je mladenec še prav mlad, postavimo, v 11. letu šolstvo začel. Če je pred vzetjem v vojaščino 19 let star v semenišče bil sprejet, tedaj je vojaške službe prost; mladenču pa, ki je bil v vojaščino poklican, predno je še bogoslovec bil, ker je še le v 13. letu šolstvo začel, se ne nakloni dobrota odpusta, čeravno postava pritiklino ima, da, če bogoslovec, ki je bil začasno oproščen vojaščine, bogoslovstvo zapusti, on potem v tisto vrsto starosti spada, v kateri je pri vstopu bil. Vojaščini tedaj po tem nihče ni mogel uiti s tem, da je le na videz v semenišče šel, kakor so na priliko delali sinovi bogatinov in judov v Frankobrodu, ki so si kupili pravico švicarskega državljanstva. —

V „Vaterland-u“ pa se je o tej zadevi ravnokar bralo to-le:

Po ministerskem razpisu od 20. julija dohaja dobrota §. 25. nove vojne postave, to je, dopust (Urlaub) le tistim kandidatom duhovnega stanú, kateri ob času vrstjenja v stojno armado, v vojno pomorstvo ali brambovstvo so že v bogoslovskih šolah, ker le od teh gré misliti, da bodo nadaljevali bogoslovske šole, zarad katerih vojna postava dopušča dopust.

Vendar se smejo taki mladenči, ki hočejo v škofijsko semenišče in bogoslovske šole stopiti, pa še niso zadostili vojaški dolžnosti, brez ovire v semenišče ali bogoslovske šole vzeti; toda samo po sebi se razume, da morajo, brž ko stopijo v leta, ki so za vojaščino predpisani, zadostiti dolžnosti vojne po-

stave; al, če so za vojaščino pripravi bili spoznani, smejo zahtevati, da se jim nakloni dobrota §. 25. vojne postave.

Vojaščini podvrženi mladenec pa, ki je že vzet bil v stojno armado, ali vojno pomorstvo ali brambovstvo, ali da je prostovoljno vojak postal, ne more več, če je po tem v semenišče ali samostan stopil in bogoslovske šole pričel, dobrote §. 25. vojne postave deležen biti.

Slovansko slovstvo.

Pred nami leži veči spis kot doklada 18. oglasniku štirské deželne više realke v Gradcu, tudi na stroške realkega vodstva posebno na Dunaji v tiskarnici Leopolda Sommer-a natisnjen, ki obsega v veliki osmerici 92 strani in ima naslov:

„Ueber die Wichtigkeit der slavischen traditionellen Literatur als Quelle der Mythologie.“

Pisatelj tega zeló važnega in zanimivega dela je naš slovenski rojak dr. Gregor Krek, redni učitelj na graški viši realki in naučitelj slovanske filologije in literature na graškem vseučilišču.

Prebravši to vsakemu strokovnjaku premilo knjižico smo se ročno prepričali, da pisatelj je že do jedra prišel tej znanosti. Drže se sisteme, katero je osnoval učeni J. Grimm, in katero dalje snujejo učenjaki: Kuhn, Schwartz, M. Müller med Nemci, Buslajev, Afanasjev, Orest, Miler, Potebuja med Rusi, je pisatelj stopil na polje zeló hvaležno, in upati smemo, ker je že dobro podučen v prvotnih načelih mitologične znanosti, da bode tudi v razkladi posebnih mitologemov vrlo srečen, in to upanje naše potrjuje razveseljivna prikazen, da z bistrim umom in nekaljenim očesom gleda v življenje nature, zraven tega pa etično stran mitologemov presoja z zdravo logiko.

Počenši svoje delo s potrebnimi prolegomeni za nepodučene v tej stroci svoje čitatelje razpeljuje na podlagi neovrgljivih aksiomov sorodnost arjanskih jezikov in arjanskih mitologemov. Pri slednjih sicer ni mogoča povsod diplomatska gotovost, ker veliko mitičnih bitij je lokalnih, — al edinst in sorodnost tajiti v mitičnih božanstvih nebeške vedrine na nebni in podnebnih naravnih prikaznih bilo bi predrzno, ker kritična znanost in enakost mitologičnih legend nas silite to verjeti.

V tem svojem vvodu nam je g. pisatelj marsikaj novega povedal oziraje se na mitologična bitja starodavnih Slovanov in primerjaje je z družimi sorodnimi arijskega plemena. Za vire mitologije ima pisatelj razun potrebne jezikoslovne znanosti pravljice, pripovedke, prislovice in národne pesmi. Gosp. pisatelju, kterege učeni pretres je spisan za šolski program, ni bilo mogoče povsod obširnemu biti, — al že v kratkem svojem razpeljevanji prikazuje temeljitost. Željno zato pričakujemo, da bi pisatelj kak obširniši pretres učenemu svetu priobčil, v katerem bi, postavimo, le eno mitično bitje razkladal po njegovi naturi, fizični delavnosti in etičnem ođnošenji.

Prepričani smo, da takošno delo iz njegovega vestega peresa bilo bi neskončno zanimivo, in reči smemo: prvo od avstrijskih učenjakov. Rajni Hanuš je sicer v slednjih letih svojega slovstvenega delovanja tudi že nostopil to pot raziskovanja, ktere se drži naš pisatelj; pričakovali smo popravo njegovega prvega dela: „die Wissenschaft des slavischen Mythos“, al žalibog nismo ga doživeli. Malo je takošnih razkladeb, v katerih bi se mi ne strinjali s pisateljevimi nazori, postavimo, z njegovim mnenjem: „o badnjaku“, „Koledi“ itd., in

ker smo mu to že v privatnem pismu razložili, ni nam treba tukaj reči ponavljati.

Gotovo bodo tudi nemški učenjaki ta spis presojevali, in ako so pravični, morajo mu obilo hvale izreči, pričakovati se pa ne sme od onih, kateri niso te šole, ktere se gosp. pisatelj drži, in ki je po našem lastnem prepričanju edino prava. — Izvrstni ta spis po vsem tem živo priporočujemo vsem, katerim je mar za napredovanje mitologičnih raziskovanj in za razvitje tako bistre domače glave. Bog daj g. pisatelju skoro tako mesto, na katerem mu bode dovelj časa z vsemi močmi delovati na tem še malo malo obdelanem slovstvenem polju. Latinski pregovor pravi: „ex ungue leonem“, in tudi gosp. pisatelj nam je s tem svojim prvencem pokazal moč in sposobnost za takošna raziskovanja. Hvala in slava mu! *)

Dav. Trstenjak.

Vrtec lepoznavski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

VII.

(Dalje.)

Iz daljnih nogradov slišalo se je petje, streljanje, ukanje, bobnanje in brente, žvižganje in vsakteri znamki veselja. Al vsi ti glasovi zoperni so v dušo Ljuboslavi; z uprtim očesom, z ledeno-mrzlim znojem na čelu, z smrtno-bledim obrazom sedela je v travi, potrta na smrt, in videti je bilo, da snuje konečne resnobne sklepe. Okó jej zdajci vplameni, življenje povrne se jej zopet v teló, naglo skoči na noge.

Ljubkovič in Judita sta že zdavnej odšla iz lope; Ljuboslava — od nikogar v svojih res pravih smrtnih stiskah nevidjena — spusti se zdaj jaderno zopet navzdol, krene po dolini prek nogradov in njiv, ter maha jo tako urno, da prisedša v grajski vrt mogla se je opočiti na travnati klopi, predno si je upala priti po stopnicah v svojo sobo. — K sreči še ni bilo unih dveh domá, in Ljuboslava, dospevša v svojo stanico, pade s potrtem srcem na posteljo. Potoki solza vlijó se jej z oči.

„Judita! oh! kaj si mi storila! gadi razjedó naj ti srce!“ — zastoka globoko.

Bil je to klik na smrt ranjenega srca, za ktere ga pa Ljuboslavina duša vedela ni.

V solzah olajšala si je nekoliko srce; zdaj zopet vstane.

Ni bila Ljuboslava zdaj več to, kar je bila poprej. Vsa brhkost zbežala jej je bila hipoma raz obraz. Milota spremenila se je v resnobljost, — plemenite črte obličja, znaki uzvišene duše, odstopile so mesto nekaki ostrosti; — bistro okó je zatemnelo, in višnjele ustnice tresejo se jej kakor v mrzlici. — Tako prehodi nekolikokrat po sobi, postaja, oči dvigne k nebu in kakor k molitvi sklenjene roke povzdigne kvišku. „Oče moj!“ — začne zdaj z neizrekljivo britkim glasom Ljuboslava govoriti pred-se — „nepozabljivi oče moj! — na smrtni postelji ste me blagoslovili, in blagoslov vaš mogel bil mi prinesiti srečo.... neposlušnost in slepa ljubezen moja, trapasto zaupanje v to hinavko pa uznemirilo vas je v grobu in blagoslov vaš zapustil je mene nevrednico. Onadva, ki sta mi bila najbolj draga, kterima sem darovala dušo in srce, za ktera bi bila dala kri in življenje, — onadva snujeta gádnó kovarstvo, —

*) Da se tudi slovstvo naše domače obogati z izvstnim tem dr. Krekovim delom, prinese ga in še nekoliko pomnoženo „letopis“ Matice slov. v slovenskem jeziku. Dr. Krek sam ga piše slovenski.

postala sta izdajavca.... Odpuščam jima.... naj bosta srečna.... daleč hočem pobegniti in zapustiti ju v plodu njihovega izdajavstva.... Kako sta mi li mógla hlineža gledati v oči! — Judita! ti, ktero sem z nevarnostjo lastnega življenja otela smrti, — ktero sem njegovala na sestrinskih prsih, — zastran ktere izgubila sem tetkino ljubezen, ti sirota.... ti! — Mili Bog, kam me je prignala strast! — — ne! — nočem je preklinjati, nočem! kajti sama sem kriva! — Opominjevala me je teta, svarili so me oče, rekla sta oba, da gojim si gada, ki mi hoče izpiti srce....“

V tem pritisne roke na oči in postoji.... stopi k mizi, prične pregledovati pisma, račune; hodi po sobi, potem pa sede na klop, prekriža roke, nasloni se z glavo na blazino in zatisne solzne oči. Kdor bi bil ta trenutek stopil v sobo, najdel bi bil mrtvo telo; čez malo vendar zatrepečejo zopet krčovito ustnice, in to bil je prvi znak povračajočega se življenja.

Plaha odpre oči.

V tem času stopi Judita v sobo! — Strahovito prepade, ko vidi smrtni obraz svoje prijateljice.

„Ljuboslava! kako si vsa spremenjena; za Boga! kaj ti je?“ — zavpraša jo vsa preplašena.

„Boli me — glava“ — odvrne Ljuboslava, čelo brisajoča si z roko.

„Tudi Ljubkovič je nekaj obolel; tudi on toži, da ga boli glava“ — s plahim glasom reče Judita, in pogleda sestra v oči; — Ljuboslava pogleda jo nasprot ostro, resnobno, in Judita, zažarena v lice, pobesi glavo.

„Morem se vleči v posteljo! Judita! pošlji mi hišino“ — mrzlo reče Ljuboslava in vstane.

Judita stoji vsa zbegana in osupnjena; nikdar še se ni Ljuboslava ponašala tako proti njej. Hotela je še nekaj govoriti, al sapa jej zapre besedo. Zaželi sestra lahko noč in odide. (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Dunaja 19. avgusta. — Oddaljen od domačije človek goji še bolj hrepeneče želje, pogovarjati se pismeno s svojimi rojaki, kakor tačas, ko biva med njimi; toraj naj zopet danes po naših, nam zlasti tukaj v oddaljenem kraju predragih „Novicah“ spregovorim nekoliko besedic. Posebno mikavnost ima Dunaj za nas ljudske učitelje, ki se nahajamo iz daljnih dežel tukaj, zlasti zato, ker združuje s koristnimi znanstvenimi napravami tudi še zabavno-koristne stvari. O posameznih gospodarstvenih predmetih, ki se nam tukaj razkladajo, bolj obširno govoriti, bilo bi vsaj za zdaj odveč; — morebiti, ako Bog dá zdravje in potrebni čas, pozneje kaj več o tem spregovorim. Danes naj povem le toliko, da smo imeli dozdej dve tako imenovani popoldanski demonstraciji. Eno smo imeli že koj prvi dan našega poduka, 9. avgusta, in to iz bčelarstva. Gospod dr. Meliher, brez dvombe najbolj učeni bčelar našega cesarstva, nam je razkazoval tisti dan na svojem domu na „Alsergrund-u“ tako imenovane razložljive panjove (zerlegbare Bienenstöcke) s premakljivim sato vjem (beweglicher Wabenbau); opisoval nam je z jasno besedo njihovo korist, priročnost itd. Dalje nam je kazal praktično, kako se preženó bčele po kaki beli ruti iz enega panja v drugi, in sploh je govoril tako iskreno, da se je videlo, da je g. dr. Meliher res mojster v svoji struki. — Drugo demonstracijo smo imeli danes, 19. t. m. popoldan ob 4. uri pod vodstvom nam najljubšega profesorja g. dr. Vilhelm-a, ki nam razklada gospodarstvene uke. Kar nam je namreč dozdej v šoli razkladal o gospodarstvu in gospodarstvenem orodji, to nam je danes kazal v pomanjšanih, pa vrlo dobro ponarejenih modelih. Videli smo tù ceví za